

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Euroopan yhteisön ympäristömerkin myöntämisyjärjestelmästä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Euroopan yhteisön ympäristömerkin myöntämisyjärjestelmästä. Laissa säädettäisiin

EY-lainsäädännön mukaisista kansallisen toimivaltaisen elimen nimeämiseen liittyvistä asioista.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Euroopan yhteisöjen neuvoston asetus yhteisön ekotuotemerkin myöntämisyjärjestelmästä (ETY) n:o 880/92 annettiin 23 päivänä maaliskuuta 1992. Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (ETA-sopimus) niin sanotun lisäpöytäkirjan voimaan tuloon liittyen säädettiin ETA-sopimuksen pöytäkirjan 47 ja tiettyjen liitteiden muuttamista koskevan ETA:n sekakomitean päätöksen n:o 7/94 eräiden määräysten hyväksymisestä ja päätöksen soveltamisesta annetun lain (530/1994) 5 §:ssä edellä mainitun neuvoston asetuksen täytäntöönpanon vaatimista seikoista. Mainitussa laissa valtuutettiin valtioneuvosto nimeämään kansallinen toimivaltainen elin. Lisäksi laissa säädetään muutoksenhausta ekotuotemerkin hakemista koskevassa asiassa sekä rangaistusseuraamuksesta neuvoston asetuksessa säädetyn salassapitolovelvollisuuden rikkomisesta.

Valtioneuvosto on 29 päivänä syyskuuta 1994 tekemällään päätöksellä (863/1994) nimennyt Suomen Standardisoimisliitto SFS ry:n neuvoston asetuksen 9 artiklassa tarkoitetuksi kansalliseksi toimivaltaiseksi toimielimeksi. Suomen Standardisoimisliitto SFS ry vastaa myös pohjoismaisen ympäristömerkintäjärjestelmän kansallisista tehtävistä.

Suomen Standardisoimisliitto SFS ry:n tehtävät Euroopan yhteisön ympäristömerkinnässä määräytyvät neuvoston asetuksen mukaan. Lisäksi tehtäviä on täsmennetty ympäristöministeriön, kauppa- ja teollisuusministeriön ja Suomen Standardisoimisliitto SFS ry:n 15 päivänä syyskuuta 1995 solmimassa ympäristömerkintäjärjestelmiä Suomessa koskevassa sopimuksessa. Sopimuksen mukaan Suomen Standardisoimisliitto SFS ry muun muassa panee toimeen Euroopan Unionin toimivaltaisten elinten kokouksen ja ympäristömerkin myöntämisyjärjestelmän komitean (Eco-label Regulatory Committee) kokouksen päätökset Suomessa, toimii yhteisön ympäristömerkinnän kansallisena tietokeskuksena, julkaisee ympäristömerkin myöntämisperusteet, käsittelee yhteisön ympäristömerkin käyttöoikeushakemukset, myöntää käyttöoikeudet ja peruuttaa ne, rekisteröi yhteisön ympäristömerkin käyttöoikeudet Suomessa, osallistuu ympäristömerkin myöntämisperusteiden valmisteluun, hankkii ympäristöministeriölle tarpeellisia selvityksiä yhteisön ympäristömerkintää koskevissa asioissa sekä osallistuu Euroopan Unionin toimivaltaisten elinten kokouksiin ja ympäristöministeriön päätöksellä myös ympäristömerkin myöntämisyjärjestelmän komitean kokouksiin.

Suomen Standardisoimisliitossa SFS ry:ssä toimii ympäristömerkintälautakunta, jossa keskeiset viranomaiset, tutkimuslaitokset,

teollisuus ja kauppa sekä kuluttaja- ja ympäristöjärjestöt ovat edustettuina.

1.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaisten lainsäädäntö

Neuvoston asetus yhteisön ekotuotemerkin myöntämisyjärjestelmästä annettiin vuonna 1992. Asetuksen nojalla komissio on vahvistanut tammikuuhun 1997 mennessä ympäristömerkin myöntämisperusteet 12 tuoteryhmälle.

Neuvoston asetus on parhaillaan uudistettavana. Komission ehdotus neuvoston asetukseksi tarkistetusta yhteisön ympäristömerkin myöntämisyjärjestelmästä (KOM (96) 603 lopull) on tulossa neuvoston käsittelyyn lähiaikoina. Komission ehdotuksen mukaan asetusta tarkistettaisiin, jotta merkintäjärjestelmän luonne ja soveltamisala selkiytyisivät. Siinä ehdotetaan perustettavaksi Euroopan ympäristömerkintäjärjestö, joka vahvistaisi ympäristömerkin perusteet ja yhteensovittaisi toimivaltaiten elinten työtä. Myös maksuihin sovellettavaa järjestelmää muutettaisiin.

Euroopan yhteisön jäsenmaissa on kansallisesti säädetty neuvoston asetuksen vaatiman toimivaltaisen elimen nimeämisestä. Tehtävän organisointi on hoidettu hyvin eri tavoin eri maissa. Ruotsissa kansalliseksi elimeksi on nimetty järjestö SIS Miljömärkning, joka toimii Ruotsin standardisoimisjärjestön yhteydessä. Tanskassa tehtävä hoidetaan ympäristö- ja energiaministeriössä ja Itävallassa ympäristöministeriössä. Norjassa ympäristömerkinnän tehtävistä huolehtii erillinen säätiö Stiftelsen Miljömärkning i Norge. Islannissa ympäristömerkintäasiat on sijoitettu ympäristö- ja elintarvikeviraston yhteyteen. Englannissa tehtäviin on perustettu ympäristömerkintälautakunta.

1.3. Nykytilan arviointi

Suomen liittyessä Euroopan unioniin kumottiin aiemmin mainittu ETA-laki, lukuunottamatta ekotuotemerkkiä koskevaa 5 §:ää, lailla (1105/1995). Viimeksi mainitun lain mukaan ekotuotemerkintää koskevan säännöksen kumoamisen osalta lain voimaantulosta säädetään erikseen asetuksella. Tätä säännöstä ei ole voitu kumota ennen

kuin neuvoston asetuksessa tarkoitettusta toimivaltaisesta elimestä on erikseen säädetty.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Yhteisön ympäristömerkin myöntämisyjärjestelmän tavoitteena on neuvoston asetuksen mukaisesti edistää sellaisten tuotteiden suunnittelua, tuotantoa, markkinointia ja käyttöä, joilla on koko elinkaarensa aikana vähemmän haitallisia vaikutuksia ympäristöön, ja antaa kuluttajille paremmin tietoa tuotteiden vaikutuksesta ympäristöön vaaran-tamatta kuitenkaan tuotteen tai työntekijöiden turvallisuutta ja vaikuttamatta merkittävästi ominaisuuksiin, jotka tekevät tuotteesta käyttökelpoisen.

Esityksessä ehdotetaan kansalliseksi toimivaltaiseksi elimeksi nimettäväksi Suomen Standardisoimisliitto SFS ry:n omistama SFS-Sertifiointi Oy. Koska tehtäviä ehdotetaan annettavaksi yksityisoikeudelliselle organisaatiolle, tulisi lakiin sisällyttää säännökset tilintarkastuksesta, maksuista, muutoksenhausta ja salassapitovelvollisuuden rikkomisesta.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Yhteisön ympäristömerkin myöntämisyjärjestelmä on yrityksille vapaaehtoinen. Monien yritysten arvioidaan hakevan ympäristömerkkiä, sillä ympäristöasioista on viime vuosina tullut merkittävä kilpailukeino.

Tähän saakka yhteisön ympäristömerkinästä on aiheutunut Suomelle lähinnä vain kustannuksia. Ensimmäinen ja toistaiseksi ainoa yhteisön ympäristömerkki on Suomessa myönnetty sisätilojen maalille tammi-kuussa 1997. Kun arviointiperusteita vahvistetaan uusille tuoteryhmille, on oletettavissa, että myös Suomessa haetaan enemmän merkin käyttöoikeutta, jolloin myös toimivaltainen elin saa tuloja ympäristömerkistä. Tulevien vuosien tulojen arviointia vaikeuttaa kuitenkin se, että merkin käyttöoikeutta voidaan neuvoston asetuksen 10 artiklan mukaan hakea ainoastaan siinä jäsenmaassa, jossa tuote on valmistettu tai saatettu markkinoille ensimmäistä kertaa tai jonne se on tuotu kolmannelle maalle.

Vuosina 1995-1997 ympäristöministeriö on myöntänyt Suomen Standardisoimisliitto

ry:lle vuosittain 400 000 markkaa kansallisen toimielimenä toimimisesta aiheutuviin kustannuksiin momenteilta 35.01.22 (kehittäminen ja suunnittelu) ja 35.01.24 (kansainvälinen yhteistyö). Tulevaisuudessa kansallisen toimielimen todellinen tarve saada tukea valtiolta on arvioitava vuosittain ottaen huomioon merkintäjärjestelmän tulot.

Yhteisön ympäristömerkintäjärjestelmän kansallinen rahoitusvastuu tulee todennäköisesti kasvamaan lähivuosina. Neuvoston asesta on tarkoitus tarkistaa siten, että perustettaisiin kansallisista toimivaltaisista elimistä koostuva järjestö, jolle komissiolta siirtyisi valtaosa merkintäjärjestelmään liittyvistä tehtävistä. Alkuvuosina komissio antaisi järjestön toimintaan rahoitustukea, joka alenisi vuosittain ja päättyisi kokonaan viiden vuoden kuluessa. Muu osa järjestön kustannuksista on tarkoitus kattaa kansallisten toimielinten suorittamalla jäsenmaksuilla ja merkinnästä saatavilla tuloilla.

3.2 Organisatoriset vaikutukset

Suomen Standardisoimisliitto SFS ry on nimetty valtioneuvoston päätöksellä yhteisön ekotuotemerkin myöntämisjärjestelmästä annetussa asetuksessa tarkoitetuksi kansalliseksi toimivaltaiseksi elimeksi.

Ehdotuksen mukaan toimivaltaiseksi elimeksi nimettäisiin edelleenkin valtionhallinnon ulkopuolinen, yksityisoikeudellinen yhteisö, vaikkakin toimivaltaisen elimen tehtävät ovat luonteeltaan osittain viranomais-tehtäviä. Toimielimen nimeäminen nimenomaan laissa on tarpeen, koska siinä annetaan viranomais-tehtäviä yksityisoikeudelliselle organisaatiolle. Suomen Standardisoimisliitto SFS ry on yhtiöittänyt sertifiointitoiminnan vuoden 1997 alusta lukien. Muodostettuun SFS-Sertifiointi Oy:öön siirtyivät muun muassa ympäristömerkintää koskeva toiminta sekä laatu- ja ympäristöjärjestelmien sertifiointi. Yhtiön omistaa kokonaisuudessaan Suomen Standardisoimisliitto SFS ry. Uudelleenorganisoinnin tarkoituksena on ollut entistä selkeämmin erottaa toisistaan yhtiötetty sertifiointitoiminta ja Suo-

men Standardisoimisliiton yhteyteen jäänyt standardisoimistoiminta.

Toimivaltaisen elimen tehtävän hoitaminen vaatii sertifiointialan erityisasiantuntemusta. SFS-Sertifiointi Oy:ssä on jo tällä hetkellä tehtävän hoitamiseen tarvittavaa asiantuntemusta. Siellä hoidettavat pohjoismaisen ympäristömerkintäjärjestelmän tehtävät liittyvät läheisesti yhteisön ympäristömerkintäjärjestelmään, joten molempien tehtävien keskittäminen samaan yksikköön on taloudellisesti edullista. Jos tehtävän hoito annettaisiin jonkin valtion viranomaisen hoidettavaksi, vaatisi sen toteuttaminen lisäresursseja ja uuden asiantuntemuksen luomista.

SFS-Sertifiointi Oy:ssä toimii ympäristömerkintäosasto, joka hoitaisi yhteisön ympäristömerkin toimivaltaisena elimenä toimimiseen liittyvät tehtävät eli osallistuisi myöntämisperusteiden laadintaan, käsittelisi hakemukset ja tiedottaisi merkinnästä. Ympäristömerkinnän toimintaperiaatteet on vahvistettu osaston laatukäsikirjassa. Sen mukaan toiminnan menettelytavat on valittava siten, että toiminta on puolueetonta ja kaikista yksittäisistä intressiryhmistä riippumattonta, kansainvälistä kehitystä seuraavaa ja kansalliset tarpeet huomioon ottavaa. Näin voidaan turvata neuvoston asetuksen toimielimeltä vaatima riippumattomuus ja puolueettomuus.

3.3 Ympäristövaikutukset

Yhteisön ympäristömerkin myöntämisjärjestelmän tavoitteena on edistää ympäristön kannalta vähemmän haitallisten tuotteiden suunnittelua, tuotantoa, markkinointia ja käyttöä ja antaa kuluttajille entistä paremmin tietoa tuotteiden vaikutuksista ympäristöön.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkатыönä ympäristöministeriössä. Valmistelussa on kuultu oikeusministeriötä, kauppa- ja teollisuusministeriötä, valtiovarainministeriötä sekä Suomen Standardisoimisliittoa SFS ry:tä ja Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliittoa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. *Lain tarkoitus.* Laissa ehdotetaan annettavaksi tarvittavat kansalliset säännökset neuvoston asetuksen tiettyjen säännösten täytäntöön panemiseksi Suomessa. Kansallisesti on tarpeen säätää toimivaltaisen elimen nimeämisestä, tarkastuksesta ja valvonnasta, maksuista, muutoksenhausta, seuraamuksista sekä tarkempien säännösten antamisesta.

2 §. *Toimivaltainen elin.* Pykälässä nimettäisiin neuvoston asetuksen 9 artiklassa tarkoitetuksi kansalliseksi toimivaltaiseksi elimeksi Suomen Standardisoimisliitto SFS ry:n omistama SFS-Sertifiointi Oy. Se täyttää neuvoston asetuksen 9 artiklan 2 kohdan edellytykset: sen kokoonpano takaa sen riippumattomuuden ja puolueettomuuden ja se soveltaa neuvoston asetuksen säännöksiä johdonmukaisella tavalla. Koska toimivaltaisen toimielimen tehtävät ovat Suomen oikeusjärjestyksen kannalta viranomaistehtäviä, olisi toimielimen toiminnassa noudatettava hallintomenettelylakia (598/1982), tiedoksiannosta hallintoasioissa annettua lakia (232/1966) ja kielilakia (148/1922). Yleisten asiakirjojen julkisuutta koskeva lainsäädäntö on uudistettavana, mistä syystä momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi yleinen viittaus julkisuuslainsäädäntöön.

Toimielimessä neuvoston asetuksen mukaisia tehtäviä suorittaviin henkilöihin sovellettaisiin virkamiehen vastuuta koskevia säännöksiä, mistä säädettäisiin selvyuden vuoksi pykälän 3 momentissa.

3 §. *Tarkastus ja valvonta.* Pykälässä oikeutettaisiin asianomainen ministeriö ja valtiontalouden tarkastusvirasto tarkastamaan ja valvomaan yhteisön ympäristömerkintäjärjestelmää koskeviin tehtäviin kohdennettujen valtion talousarvion määrärahojen sekä Euroopan yhteisön ympäristömerkin myöntämisestä ja käytöstä saatavien tulojen käyttöä.

4 §. *Maksut.* Sekä merkin käyttöoikeuden hakemisesta että merkin käytöstä peritään neuvoston asetuksen mukaisesti maksu. Neuvoston asetuksen 11 artiklan mukaisesti merkin myöntämistä koskevan hakemuksen käsittelystä peritään asian käsittelystä johtuvat kulut. Artiklan nojalla komission päätöksellä (93/326 EEC Commission decision establishing indicative guidelines for the fixing of costs and fees in connection with the

community eco-label). Koska ympäristömerkkiä koskevien hakemusten käsittely on luonteeltaan viranomaistehtävä, tulisi tähän soveltaa soveltuvin osin valtion maksuperustelakia (150/1992). Valtion maksuperustelaki tulisi sovellettavaksi erityisesti merkin myöntämistä koskeviin hakemuksiin. Ministeriön päätöksellä säädettäisiin tarkemmin merkinkäyttöoikeuden hakemista koskevista maksuista.

5 §. *Salassapitovelvollisuuden rikkominen.* Neuvoston asetuksen 13 artikla sisältää salassapitosäännöksen, jonka mukaan asianomaiset toimielimet tai kukaan muukaan asianomainen henkilö saa antaa ulkopuolisille merkin myöntämistä koskevan arvioinnin yhteydessä saamiaan luottamuksellisia tietoja. Artiklan henkilöllinen ulottuvuus on laaja. Sen rikkomisen varalta ehdotetaan erillistä rangaistussäännöstä. Sen mukaan asetuksen 13 artiklan kiellon rikkomiseen sovellettaisiin rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:ää, jollei tekoon sovelleta rikoslain 40 luvun 5 §:ää tai muualla laissa säädetyä ankarampaa rangaistusta.

6 §. *Muutoksenhaku.* Pykälän mukaan toimielimen ympäristömerkin myöntämistä koskevan hakemuksen hylkäämistä tai tutkimatta jättämistä koskevasta päätöksestä saisi valittaa lääninoikeuteen. Muutoksenhakuun sovellettaisiin hallintolainkäyttölain (586/1996) säännöksiä.

5 §. *Tarkemmat säännökset.* Säännöksessä valtuutettaisiin asianomainen ministeriö antamaan tarvittaessa tarkempia säännöksiä muun muassa maksuista.

6 §. *Voimaantulo.* Pykälään sisältyisi taivomainen voimaantulosäännös.

2. Tarkemmat säännökset

Laissa valtuutettaisiin ministeriö antamaan tarvittaessa tarkempia säännöksiä.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian. Samanaikaisesti säädettäisiin asetuksella ETA-sopimuksen pöytäkirjan 47 ja tiettyjen liitteiden muuttamista koskevan ETA:n sekakomitean päätöksen n:o 7/94 eräiden määräysten hyväksymisestä ja päätöksen soveltamisesta annetun lain

eräiden säännösten kumoamisesta annetun
lain 2 §:n voimaantulosta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan
Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava la-
kiehdotus:

Laki

Euroopan yhteisön ympäristömerkin myöntämisyjärjestelmästä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tässä laissa säädetään yhteisön ekotuotemerkin myöntämisyjärjestelmästä annetun Euroopan yhteisöjen neuvoston asetuksen (ETY) N:o 880/92, jäljempänä neuvoston asetus, täytäntöön panemiseksi tarpeellisista asioista.

2 §

Toimivaltainen elin

Neuvoston asetuksen 9 artiklassa tarkoitettu toimivaltainen elin Suomessa on SFS-Sertifiointi Oy.

Toimivaltaisen elimen on tehtävässään noudatettava hallintomenettelylain (598/1982), tiedoksiannosta hallintoasioissa annetun lain (232/1966) ja kielilain (148/1922) säännöksiä siltä osin kuin neuvoston asetuksesta ei muuta johdu. Toimivaltaisen elimen asiakirjojen julkisuudesta on voimassa, mitä viranomaisten asiakirjoista säädetään.

Neuvoston asetuksen mukaisia tehtäviä toimivaltaisessa elimessä hoitavat henkilöt toimivat virkamiehen vastuulla.

3 §

Tarkastus ja valvonta

Asianomaisella ministeriöllä ja valtiontalouden tarkastusvirastolla on oikeus tarkastaa ja valvoa SFS-Sertifiointi Oy:n toimintaa toimivaltaisena elimenä.

4 §

Maksut

Yhteisön ympäristömerkin myöntämistä koskevista hakemuksista ja merkin käytöstä-perittäviin maksuihin noudatetaan soveltuvin osin valtion maksuperustelakia (150/1992) siltä osin kuin asiasta ei säädetä Euroopan yhteisön lainsäädännössä.

5 §

Salassapitovelvollisuuden rikkominen

Rangaistus neuvoston asetuksen 13 artiklassa säädetyn kiellon rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

6 §

Muutoksenhaku

Toimivaltaisen elimen ympäristömerkin myöntämistä koskevassa asiassa antamasta päätöksestä saa valittaa lääninoikeuteen noudattaen mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

7 §

Tarkemmat säännökset

Asianomainen ministeriö voi antaa tarvittaessa tarkempia säännöksiä.

8 §

Voimaantulo

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon vaatimiin toimiin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1997.

Helsingissä 30 päivänä toukokuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ympäristöministeri *Pekka Haavisto*

